

Cała szkoła na rzecz środowiska

w ramach programu „Ekologiczna szkoła”

Scenariusz „Cała szkoła na rzecz środowiska” jest przeznaczony dla nauczycieli i nauczycieli, którzy chcą ze swoimi podopiecznymi zaplanować prośrodowiskową zmianę w szkole. Adresatami jest szerokie grono odbiorców – nauczyciele i nauczycielki uczący różnych przedmiotów. Zachęcamy do zapoznania się z sugestiami, jak zaplanować z uczennicami i uczniami pracę na rzecz środowiska w ramach projektu młodzieżowego. Prezentowany materiał pomoże lepiej zaplanować proces projektowy oraz wsparcie rozwoju kompetencji uczniów i uczennic, a w perspektywie długofalowej może wpłynąć na zmianę kultury pracy szkoły, wspomagając pogłębienie refleksji nad jej stosunkiem do ekologii oraz modyfikację postaw osób zaangażowanych w jej funkcjonowanie.

Kryteria sukcesu:

- Uczniowie i uczennice podejmują refleksję na temat swojego stosunku do ekologii i modyfikują postawy na proekologiczne.
- Uczniowie i uczennice dokonują diagnozy potrzeb związanych ze środowiskiem przyrodniczym w najbliższej okolicy.
- Młodzież planuje działania w projekcie zgodnie z kryteriami jakości projektu młodzieżowego.
- Uczennice i uczniowie realizują zaplanowane działania.
- Młodzież prezentuje i promuje podjęte w projekcie działania.
- Uczennice i uczniowie dokonują ewaluacji projektu i zastanawiają się, w jaki sposób działania wpłynęły na świadomość społeczności szkolnej i lokalnej.

temat:

Cała szkoła na rzecz środowiska

opracowanie:

Bernadetta Białek

czas trwania:

od kilku tygodni do całego semestru/roku szkolnego

poziom nauczania:

klasy VI–VIII szkoły podstawowej oraz szkoły ponadpodstawowe

przedmiot:

lekcja wychowawcza, koło zainteresowań

metody:

krań, burza mózgów, mapa myśli, world cafe

formy pracy:

praca indywidualna, praca w parach

środki dydaktyczne potrzebne do przeprowadzenia zajęć:

kartki A4, duże arkusze papieru, flamastry, długopisy, rzutnik

Załączniki do scenariusza:

- Załącznik nr 1 – *Kryteria jakości projektu młodzieżowego*

Przebieg zajęć

Pierwsze spotkanie projektowe

Zanim zaprosisz młodzież do działań projektowych, zastanów się, czy chcesz pracować z daną klasą np. podczas lekcji wychowawczych czy z grupą chętnych osób z różnych klas (zajęcia dodatkowe). Jeśli będziesz pracować z całą klasą, warto wyłonić grupę kilku osób (np. dziesięciu), która będzie odpowiedzialna za koordynację działań prośrodowiskowych w szkole. Pozostałe osoby mogą być włączone jako odbiorcy działań. Przygotuj informację (ustną, pisemną w e-dzienniku lub w formie ogłoszeń na gazetkach) o pierwszym spotkaniu w ramach aktywności „Cała szkoła na rzecz środowiska”, np. „Jeśli sprawy środowiska są ci bliskie, jeśli chcesz podjąć działania proekologiczne w okolicy, chcesz pracować w grupie pasjonatów i pasjonatek, zapraszamy na pierwsze spotkanie projektowe. Zaczniemy działać na rzecz środowiska i zaangażujemy całą społeczność szkolną”.

Ćwiczenie 1 - Nasze codzienne działania proekologiczne

Do działań projektowych warto odpowiednio przygotować przestrzeń w klasie, by móc np. usiąść w kręgu, co będzie punktem wyjścia do kolejnych aktywności.

„Czas w kręgu” jest ciekawą metodą, uczącą przede wszystkim empatii i uważności. Wzmacnia poczucie wartości uczniów i uczennic. Chcąc poznać tę metodę, polecamy webinar z zasobów biblioteki Centrum Edukacji Obywatelskiej: [Budowanie zespołu klasowego z metodą „Czas w kręgu”](#).

Na początku zajęć zapytaj, jakie działania proekologiczne młodzież podejmuje na co dzień (burza mózgów). Warto spisać propozycje na karteczkach samoprzylepnych i umieścić je na flipcharcie, grupując tematycznie. W przypadku zajęć online możesz wykorzystać do tego celu tablicę Jamboard.

Ćwiczenie 2 - Pomysły na szkolny projekt

Zaproponuj rozmowę w parach (nie opuszczajcie kręgu) na temat, jaki projekt młodzieżowy na rzecz środowiska można zrealizować w szkole. Na koniec dyskusji poproś, by przedstawiciel lub przedstawicielka dwójki podali jedną z wybranych propozycji. Zapisuj pomysły podopiecznych w formie mapy myśli (tytuł mapy: „Nasze pomysły na szkolny projekt proekologiczny”). Do mapy jeszcze wróćcie.

czas:

10 min

czas:

10 min

Ćwiczenie 3 - Kryteria jakości projektu młodzieżowego

Podziel klasę na pięć grup. Poleć, by każda wyłoniła swojego eksperta lub ekspertkę. Młodzież będzie pracować metodą *world cafe*.

World cafe to metoda zwana również rozmową stolikową. Nadaje się do pracy z dużym zespołem. Dzięki niej jest możliwa efektywna i uporządkowana dyskusja nawet w dużej grupie osób. Daje ona możliwość rozbicia zagadnienia na mniejsze aspekty i pracę nad nimi w równoległe pracujących grupach. Podzieleni na zespoły uczniowie i uczennice przemieszczają się pomiędzy stolikami, by poznać różne strony omawianego zagadnienia, i podają swoje propozycje rozwiązań (np. odpowiedzi na pytania).

Więcej na ten temat: [Metoda World Cafe w edukacji](#).

Każdy z ekspertów i ekspertek otrzyma jedno z kryteriów jakości projektu młodzieżowego wraz z jego opisem (potnij materiał z załącznika nr 1):

- silna grupa
- mądre cele
- wartościowe działania na rzecz przyrody
- wpływ na społeczność
- rozwój osobisty.

Ekspert/ekspertka najpierw przybliży wylosowane zagadnienie swojej grupie, by następnie członkowie grupy zastanowili się, które z propozycji projektowych wypracowanych w parach i w jaki sposób spełniają dane kryterium. Propozycje rozwiązań notują na przypisanym do stolika arkuszu papieru. Następnie grupy zmieniają swoje miejsca, np. zgodnie z ruchem wskazówek zegara, a eksperci/ekspertki zostają przy tym samym stoliku i ponownie przybliżają kryterium oraz dotychczas zaproponowane rozwiązania koleżankom i kolegom z innych grup, a następnie proszą ich o dodanie kolejnych propozycji.

Gdy już wszystkie grupy zapoznają się z każdym z kryteriów i podadzą swoje propozycje, poproś ekspertów i ekspertki o podsumowanie prac. Warto wyniki pracy z kryteriami projektu młodzieżowego zestawzić z propozycjami projektowymi uczniów i uczennic. Poproś, by zastanowili się, który z zaproponowanych przez nich projektów odpowiada na środowiskowe wyzwania lokalne i który chcieliby zrealizować. Warto, by się zastanowili, dzięki któremu z pomysłów mogą włączyć w działania całą społeczność szkolną. Możesz dać im czas na zastanowienie się do następnego spotkania projektowego lub mogą od razu wybrać działanie poprzez głosowanie.

Ćwiczenie 4 - Refleksja

W ramach podsumowania wyświetl omawiane na zajęciach kryteria projektu młodzieżowego ([Kryteria_jakosci_projektu_mlodziowego](#)) i zaproś uczniów oraz uczennice do refleksji na temat tego, dlaczego warto, aby zaproponowany przez nich projekt spełniał te kryteria.

czas:

20–30 min (5 min – zapoznanie się z materiałem przez ekspertów i ekspertki, pięć grup x 5 min na pracę przy stolikach – można też skrócić pracę przy stolikach do 3–4 min).

czas:

5 min

Drugie spotkanie projektowe

Twoja grupa projektowa już wybrała temat skoncentrowany wokół działania na rzecz lokalnego środowiska przyrodniczego lub jest jeszcze przed podjęciem tej decyzji.

Ćwiczenie 1 – Wybór tematu i określenie celu

Odwołaj się do tego, co ostatnio wypracowaliście podczas spotkania projektowego. W formie burzy mózgów poproś o ostateczne doprecyzowanie tematu i sformułowanie celu. Dopilnuj, by były one odpowiedzią na wyzwania związane z lokalnym środowiskiem przyrodniczym. Zapisz je w widocznym miejscu. Ważne jest, by cel był możliwy do osiągnięcia i mierzalny przez uczniów i uczennice.

Temat projektu: ...

Cel: ...

Oto przykłady sformułowanych przez szkolne grupy projektowe tematów i celów związanych z działaniami prośrodowiskowymi w projekcie „Ekologiczna szkoła” w roku szkolnym 2021/2022:

Temat projektu	Cel projektu
Planeta B nie istnieje (nadmierna eksploatacja zasobów)	uzmysłowienie uczniom i uczennicom, iż naturalne zasoby występujące na Ziemi się wyczerpują
Nadmierna konsumpcja	ograniczenie nadmiernej konsumpcji poprzez uświadomienie młodzieży, jak bardzo negatywny wpływ konsumpcja wywiera na nasze środowisko
Zanieczyszczenia powietrza	pozyskanie wiedzy na temat zanieczyszczeń powietrza w najbliższej okolicy i popularyzacja proekologicznego transportu (rower, komunikacja miejska)
Ekodzieciaki zmieniają szkołę – postaw na segregację (nadmierne zanieczyszczenie środowiska)	zwiększenie świadomości i wiedzy na temat segregacji śmieci wśród społeczności szkolnej oraz zdobycie funduszy i zakup koszy do każdej sali lekcyjnej
Kupuj z głową – czyli świadomy konsument (nadmierna konsumpcja)	zwrócenie uwagi na nadmierne otaczanie się dobrami materialnymi; pokazanie, jak masowa produkcja ubrań wpływa na środowisko naturalne, kto osiąga największe zyski w cyklu produkcyjnym, co się dzieje z nadmiarem wyprodukowanych rzeczy; Sprawdzenie i przedstawienie czy przestrzegane są zasady bezpiecznej pracy, czy do produkcji są zatrudniane dzieci
Nadmierna eksploatacja zasobów	wtórne użycie dóbr materialnych i zmniejszenie popytu na tworzywa sztuczne
Dzikie wysypiska odpadów w naszej okolicy	zapobieganie zagrożeniu ekologicznemu, jakim są dzikie wysypiska śmieci w okolicy; zachęcenie do segregacji odpadów
Obciążenie środowiska rozwijającą się w naszym regionie turystyką (utrata i degradacja siedlisk)	uświadomienie uczniom i uczennicom, że turystyka niesie wiele korzyści dla lokalnej społeczności, ale wywiera bardzo duży wpływ na środowisko naturalne

czas:

10 min

Ćwiczenie 2 – Planowanie działań w projekcie

Podziel klasę na grupy. Poproś, by każda z grup wypracowała pomysły na działania mieszczące się w temacie projektu i przybliżające młodzież do osiągnięcia celu projektu. Zwróć uwagę, by każdy zapis był sformułowany według zasady:

Działanie + Efekt

Wzmocni to krytyczne myślenie u uczniów i uczennic, ponieważ opracowując kolejne działania, będą się zastanawiać, czemu one służą i jaki efekt dzięki nim osiągną. Przypomnij o kryteriach jakości projektu młodzieżowego z ostatniego spotkania (możesz ponownie je wyświetlić).

Pytania pomocnicze:

- a) Jakie będą kolejne kroki pracy w projekcie? Każdą propozycję zapisz na osobnej kartce/karteczce samoprzylepnej.
- b) Przedstaw pomysły działań projektowych sprzyjające osiągnięciu celu. Każdą propozycję zapisz na osobnej kartce/karteczce samoprzylepnej.

Poproś reprezentantów grup o przedstawienie po jednej propozycji. Jeśli pomysły w grupach będą się powtarzać, poproś o bieżące informowanie o tym. Zmapujcie propozycje działań w widocznym miejscu w klasie (może być na arkuszu papieru). Dzięki temu będzie widoczne, na co grupy stawiały w swoich pomysłach, jakie są mocne strony grupy czy też jaki młodzież chce wybrać kierunek działania. Ułóżcie spisane propozycje w kolejności chronologicznej (zapiszcie obok działań orientacyjne daty przewidzianych aktywności). Odwołując się do kompetencji podopiecznych, poproś, by zastanowili się, kto chciałby być odpowiedzialny za realizację kolejnych punktów projektu – dopiszcie propozycje. W ten sposób zarysuje się Wam harmonogram pracy w projekcie.

Przyjrzyjcie się, czy propozycje działań obejmują aktywności włączające całą szkołę w projekt proekologiczny. Czy jest szansa, by proekologiczne zmiany okazały się długofalowe? Może warto zainspirować się działaniami również z innych szkół? Oto przykłady:

ekologiczna śniadaniówka (zdrowe śniadanie w pojemniku wielokrotnego użytku), *zdrowa woda zdrowia doda* (picie wody z butelek z filtrem/zamontowanie kranów z filtrem w szkole), *ekologiczna droga do szkoły* (pieszo/rowerem/komunikacją miejską), *w zdrowym ciele zdrowy duch* (śródelekcyjne ćwiczenia relaksacyjne).

Zachęcamy do zapoznania się z prezentacją i/lub webinarzem *Globalne wyzwanie, lokalne działanie* – znajdziecie tam propozycje różnych lokalnych działań odpowiadających na wyzwania środowiskowe.

czas:
35 min

Zachęcamy do zapoznania się z prezentacją i/lub webinarzem **Globalne wyzwanie, lokalne działanie** – znajdziecie tam propozycje różnych lokalnych działań odpowiadających na wyzwania środowiskowe.

Spiszcie w formie tabeli harmonogram pracy w projekcie (działanie, efekt, osoby odpowiedzialne, termin).

Przykładowy harmonogram pracy w projekcie:

	działanie	efekt	osoby odpowiedzialne	termin
1.				
2.				

WSKAZÓWKA: Jako koordynator/koordynatorka działań proekologicznych w szkole, pamiętaj o bieżącym monitorowaniu aktywności – motywuje to i wspiera grupę. Pamiętaj, że ewentualne pojawiające się trudności również są elementem procesu i warto o tym wspominać podopiecznym. W trakcie długofalowej pracy projektowej uczymy się radzić sobie z występującymi trudnościami, a w tym też tkwi wartość projektu.

Spotkanie podsumowujące pracę w projekcie

Jesteście już po realizacji działań wokół tematu „Cała szkoła na rzecz środowiska”. Przyszedł czas na podsumowanie i wspólne świętowanie.

Zastanówcie się na spotkaniu nad trwałością proekologicznych zmian, które zaproponowaliście w projekcie. Odpowiedzcie sobie na pytania:

- Czy udało wam się osiągnąć postawiony cel? W jakim stopniu?
- Które z zaplanowanych działań udało wam się zrealizować i z jakim skutkiem?
- Czy zaistniała proekologiczna zmiana okaże się trwała?
- W jaki sposób projekt wzmocnił każdego ucznia, każdą uczennicę?

→ **Polecamy:**

- serię spotkań **Młodzież stawia na środowisko** – na stronie internetowej znajdziecie nagrania i plakaty wspierające w planowaniu i realizacji działań na rzecz środowiska.

Materiał w ramach projektu „Ekologiczna szkoła. Młodzież stawia na środowisko” realizowanego przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Projekt finansuje m.st Warszawa.

Wydawca:

Fundacja Centrum Edukacji Obywatelskiej
ul. Noakowskiego 10, 00-666 Warszawa
www.ceo.org.pl

Autorka: Bernadetta Białek

Redakcja merytoryczna: Justyna Zamojda

Redakcja językowa i korekta: Justyna Yiğitler,

Opracowanie graficzne: Ewa Brejnakowska-Jończyk

Publikacja jest dostępna na licencji Creative Commons. Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Fundacji Centrum Edukacji Obywatelskiej. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o programie polskiej współpracy rozwojowej i Unii Europejskiej opatrzonych informacją o prawach autorskich (więcej o wolnych licencjach: <http://creativecommons.pl>).

Strona internetowa: globalna.ceo.org.pl